

Stredná dĺžka života v zdraví na Slovensku

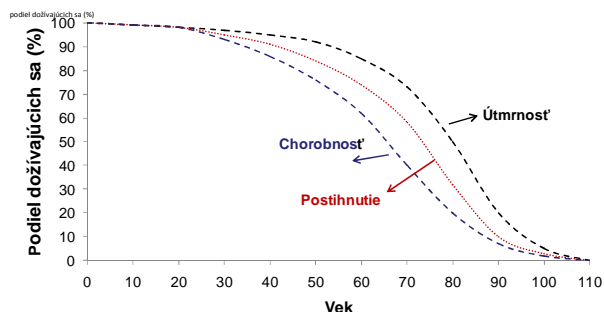
Čo je stredná dĺžka života v zdraví?

Ukazovatele strednej dĺžky života v zdraví boli vyvinuté s cieľom reagovať na otázku, či sa dlhším životom predlžuje aj doba prežitá v dobrom zdraví (scenár kompresie chorobnosti) alebo v zlom zdravotnom stave (expanzia chorobnosti). Tieto ukazovatele teda rozdeľujú strednú dĺžku života na obdobia prežité v rozdielnych zdravotných stavoch, od takpovediac dobrého po zlý zdravotný stav. Ku kvantite prežitého života sa tak pridáva kvalitatívny rozmer.

Ako sa meria dĺžka života v zdraví?

Všeobecný model zdravotných prechodov (WHO, 1984) popisuje rozdielnosť životov strávených v rôznych stavoch: celkové dožitie, bez postihnutia a bez chronického ochorenia. Toto prirodzene prívádza k strednej dĺžke života (oblasť pod krivkou úmrtnosti), strednej dĺžke života bez postihnutia (oblasť pod krivkou postihnutia) a strednej dĺžke života bez chronického ochorenia (oblasť pod krivkou chorobnosti).

Všeobecný model zdravotných prechodov (WHO, 1984): pozorované krivky úmrtnosti, hypotetickej chorobnosti a života s postihnutím u žien, USA, 1980

V skutočnosti existuje toľko ukazovateľov strednej dĺžky života v zdraví, koľko existuje konceptov zdravia. Medzi najbežnejšie patria tie, ktoré sú založené na subjektívne vnímanom zdraví, schopnosti vykonávať každodenné aktivity a chronickej chorobnosti.

Ako sa porovnávajú stredné dĺžky života v zdraví?

Tieto ukazovatele nezávisia od veľkosti populácie a jej vekovej štruktúry, a preto umožňujú priame porovnanie rozličných populačných podskupín, napr. porovnanie pohlaví, socioprofesionálnych skupín, ako aj porovnanie krajín v rámci Európy (Robine, et al., 2003).

Na výpočet ukazovateľov stredných dĺžok života v zdraví sa najčastejšie používa Sullivanova metóda (Sullivan, 1971). Aby však boli porovnania platné, miera zdravia, ktorá sa berie ako základ, by mala byť skutočne porovnateľná.

Európska únia na tento problém reagovala pridaním nevelkého súboru stredných dĺžok života v zdraví do zdravotných ukazovateľov Európskeho spoločenstva (ECHI) s cieľom poskytnúť súhrnné údaje o postihnutí (t.j. obmedzenie aktivity), chronickej chorobnosti a vnímanom zdraví. Preto bol do Štatistiky o príjmoch a životných podmienkach domácností (SILC) zavedený Minimálny európsky modul zdravia (MEHM), ktorý pozostáva z 3 všeobecných otázok pokrývajúcich tieto aspekty, za účelom zlepšiť porovnateľnosť stredných dĺžok života v zdraví medzi jednotlivými krajinami.* Okrem toho bola stredná dĺžka života bez dlhodobého obmedzenia aktivity, na základe otázky o postihnutí, vybraná v roku 2004 ako jeden zo štruktúrnych ukazovateľov pre vyhodnotenie strategických cieľov EÚ (Lisabonská stratégia) pod názvom „Zdravé roky života“ (Healthy Life Years - HLY).

Podrobnejšie informácie týkajúce sa modulu MEHM, európskych zisťovaní, výpočet a interpretáciu strednej dĺžky života v zdraví môžete nájsť na stránke www.eurohex.eu.

Čo táto správa obsahuje?

Tento dokument je výsledkom práce spoločného projektu európskeho zdravotného informačného systému EHLEIS a je časťou súboru správ pre krajiny. V každej správe uvádzame:

- Strednú dĺžku života a zdravé roky života (HLY) vo veku 65 rokov v príslušných krajinách a pre 25 členských štátov EÚ (EU25), po roku 2007 už pre 27 štátov (EU27). Pracovalo sa s otázkou zisťovania SILC, týkajúcou sa dlhodobého zdravotného postihnutia, ktorá je známa pod názvom GALI (Global Activity Limitation Indicator). Vyhodnocované údaje pochádzajú z rokov 2005 až 2009. Slovné znenie tejto otázky bolo prepracované v roku 2008. Predchádzajúce série hodnôt HLY postavené na otázke postihnutia z Panelu domácností Európskeho spoločenstva (EHCP) 1995 – 2001 zverejňujeme, ak sú k dispozícii;
- Strednú dĺžku života v zdraví podľa dvoch dodatočných zdravotných rozmerov (chronickej chorobnosti a subjektívne vnímaného zdravia) pre príslušnú krajinu, založenú na štatistike SILC z roku 2009;
- Vzájomný vzťah medzi strednou dĺžkou života a zdravými rokmi v 50. roku života z roku 2005 (EU25) a 2009 (EU27) pre členské štáty EÚ.

Odkazy

Jagger C., Gillies C., Moscone F., Cambois E., Van Oyen H., Nusselder W., Robine J.-M., EHLEIS Team. Inequalities in healthy life years in the 25 countries of the European Union in 2005: a cross-national meta-regression analysis. *The Lancet*. 2008;372(9656) 2124-2131

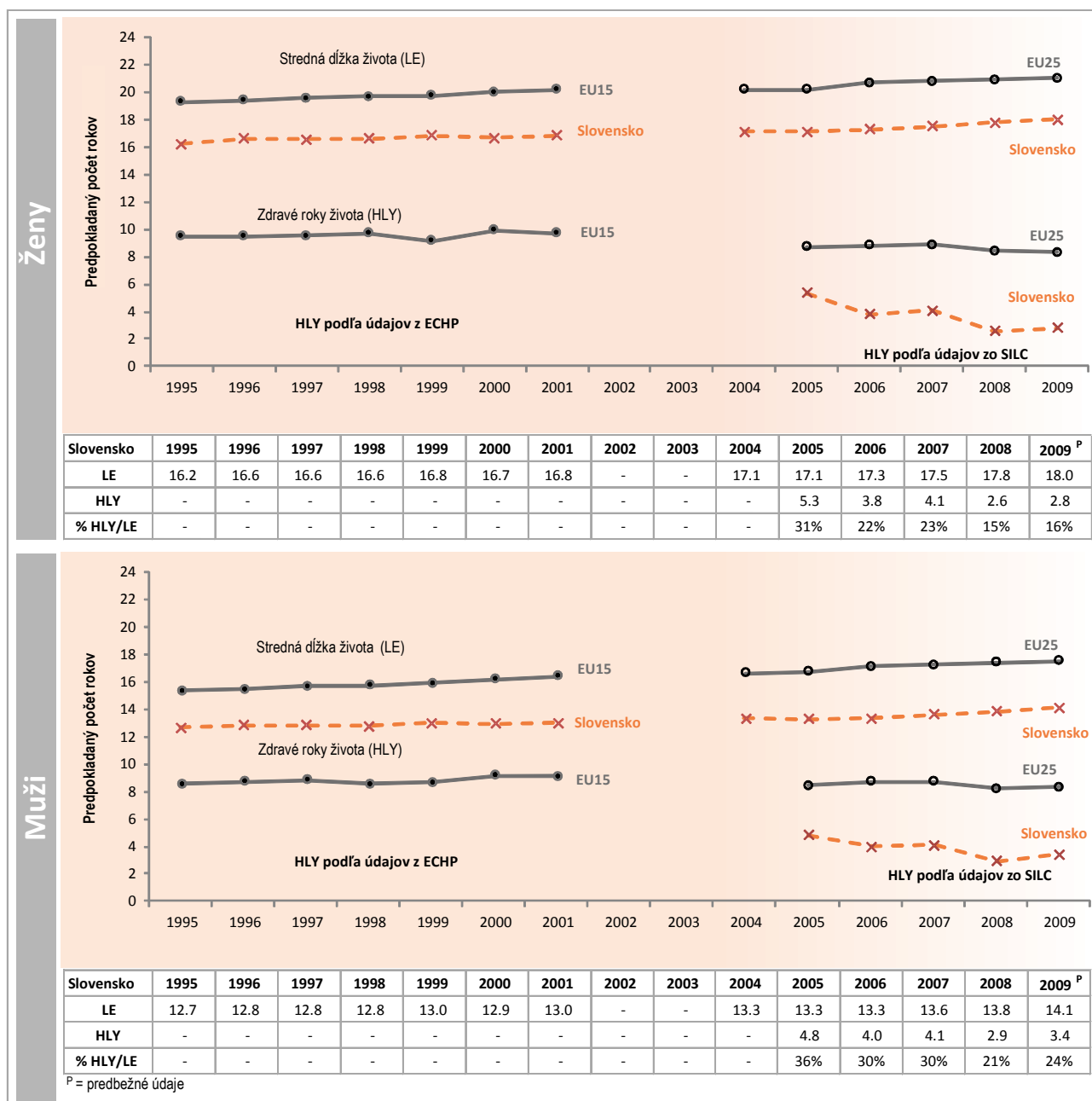
Robine J.-M., Jagger C., Mathers C.D., Crimmins E.M., Suzman R.M., Eds. *Determining health expectancies*. Chichester UK: Wiley, 2003.

Sullivan D.F. *A single index of mortality and morbidity*. HSMHA Health Reports 1971;86:347-354.

World Health Organization. *The uses of epidemiology in the study of the elderly: Report of a WHO Scientific Group on the Epidemiology of Aging*. Geneva: WHO, 1984 (Technical Report Series 706).

* Pred revíziou z roku 2008 preklady modulu, ktoré sa používali v niektorých krajinách, neboli optimálne (pozri vyhlásenie pracovnej skupiny Eurostatu, „Task Force on Health Expectancies“, ku kvalite údajov štatistiky SILC). Táto revízia sa stále vyhodnocuje.

Stredná dĺžka života (LE) a zdravé roky života (HLY) vo veku 65 rokov pre Slovenskú republiku a Európsku úniu (EU15 a EU25) podľa zisťovaní ECHP (1995-2001) a SILC (2005-2009)

Kľúčové body:

Hodnota strednej dĺžky života (LE) obyvateľov SR vo veku 65 rokov sa počas rokov 1999 až 2009 zvýšila o 1,2 roka u žien a o 1,1 roka u mužov. Hodnota strednej dĺžky života (LE) pre obe pohlavia bola v rozpätí rokov 1995 až 2001 pod priemerom krajín EU15 a ostala aj pod priemerom krajín EU27 (20,7 roka u žien a 17,2 u mužov), konkrétne o 3,1 roka u mužov a o 2,7 roka u žien v roku 2009.

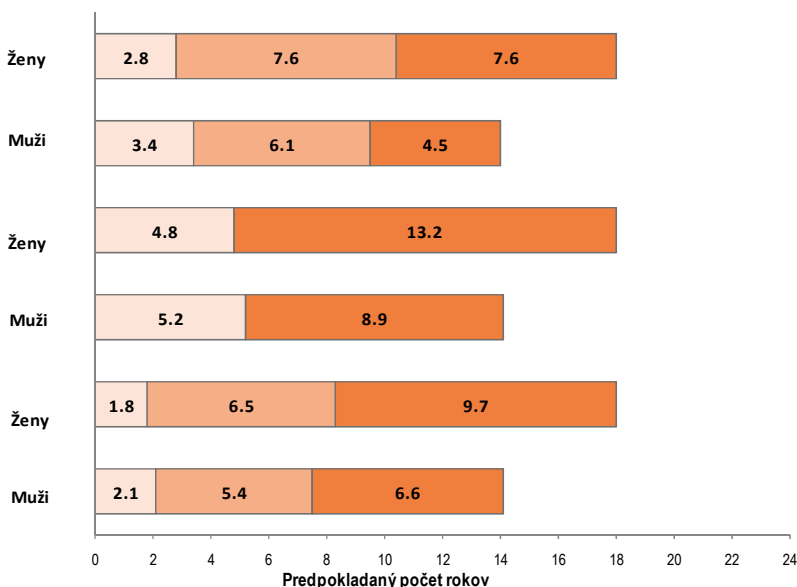
Keďže Slovensko vstúpilo do Európskej únie v roku 2004, prvé súbory údajov o strednej dĺžke života v zdraví podľa obmedzenia aktivity (al. zdravých rokov života) z rokov 1995 až 2001 nie sú dostupné.

Nové súbory údajov o zdravých rokoch života (HLY), ktoré boli vypracované v roku 2005 na základe údajov SILC, ukazujú, že v roku 2009 sa u žien a mužov vo veku 65 rokov predpokladá, že prežijú 16% (u žien) a 24% (u mužov) svojho života bez dlhodobého obmedzenia aktivity. Údaje o zdravotnom stave uviedli samotné skúmané osoby. V roku 2009 boli hodnoty HLY pre Slovensko pod priemerom krajín EU27 (8,2 roka u mužov a žien), a to o 5,4 roka u žien a o 4,8 roka u mužov. Je vhodné zdôrazniť, že znenie otázky GALI bolo v roku 2008 upravené, aby lepšie odrážalo štandardy EÚ. Táto zmena viedla k viditeľnému poklesu hodnôt HLY u mužov a žien v rokoch 2007 až 2008. V rozpätí rokov 2008 a 2009 však nastal mierny nárast HLY u mužov aj žien.

Stredné dĺžky života a dĺžky života v zdraví v 65. roku života podľa obmedzenia aktivity (zdravé roky života), chronickej chorobnosti a subjektívne vnímaného zdravia pre Slovenskú republiku (zdravotné údaje zo zisťovania SILC 2009^P)

Stredná dĺžka života v 65. roku a predpokladaný počet rokov života

- bez obmedzenia aktivity
- s miernym obmedzením aktivity
- s vážnym obmedzením aktivity

^P = predbežné hodnoty

Kľúčové body:

V roku 2009 bola na Slovensku stredná dĺžka života vo veku 65 rokov 18,0 rokov u žien a 14,1 roka u mužov.

Na základe údajov štatistiky SILC z roku 2009 prežili ženy v 65. roku života 2,8 roka (16% ich zostávajúceho života) bez obmedzenia aktivity – údaj korešpondujúci so zdravými rokmi života; 7,6 roka (42%) prežili s miernym obmedzením aktivity a 7,6 roka (42%) s vážnym obmedzením aktivity.*

Muži toho istého veku prežili 3,4 roka (24% ich zostávajúceho života) bez obmedzenia aktivity, 6,1 roka (44%) s miernym obmedzením aktivity a 4,5 roka (32%) s vážnym obmedzením aktivity.*

Hoci je celkový predpokladaný počet rokov života u žien vyšší ako u mužov, očakávaný počet rokov života prežitých v dobrom zdravotnom stave pri všetkých stredných dĺžkach života v zdraví bol vyšší u mužov ako u žien.

V porovnaní s mužmi prežili ženy väčšiu časť života v nedobrom zdravotnom stave a počas týchto rokov u nich pravdepodobne pretrvávali vážne zdravotné problémy.

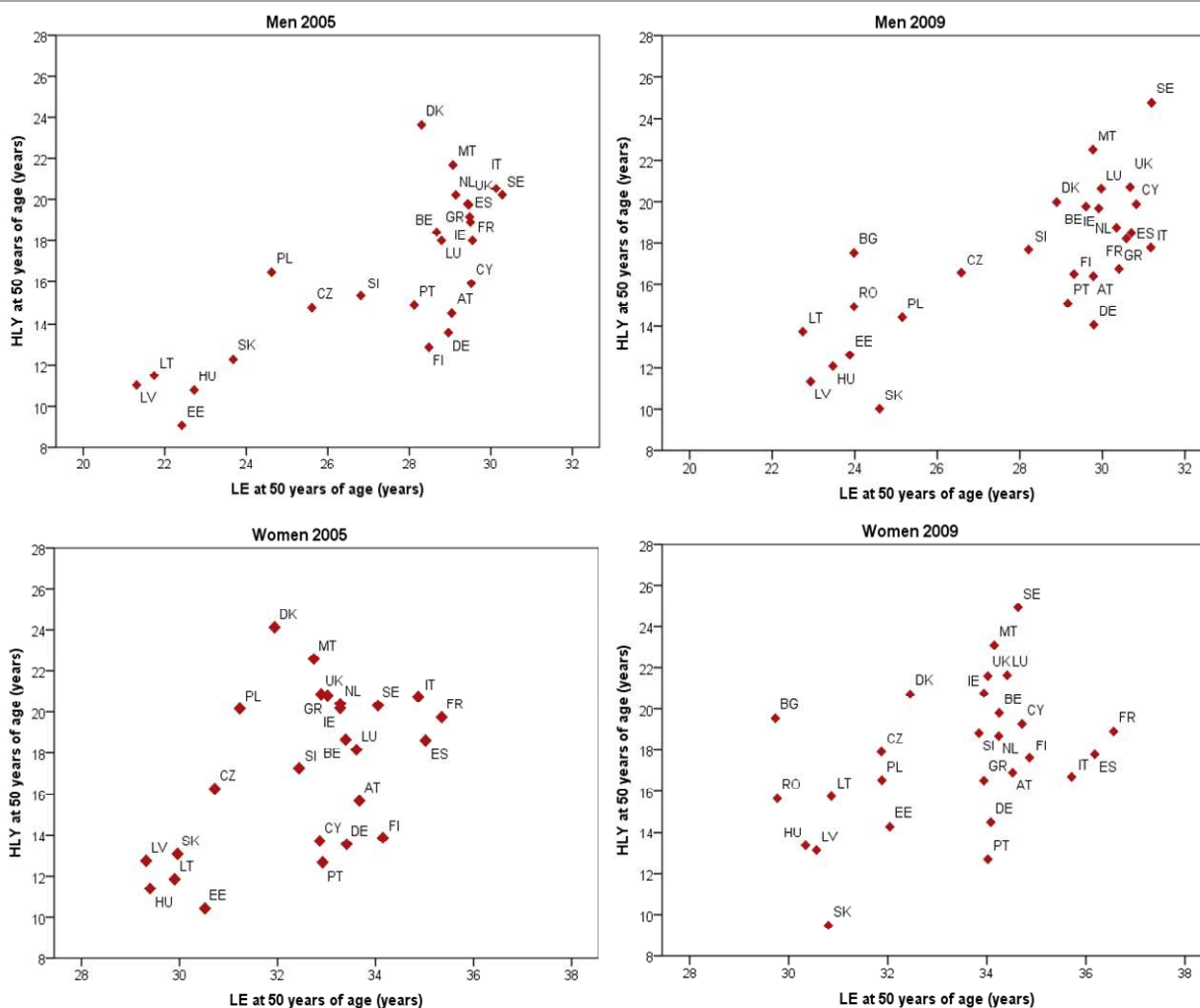
Tieto výsledky by mali byť interpretované veľmi opatrne z dôvodu nevelkého počtu ľudí žijúcich v ústavných zariadeniach, napr. v domovoch sociálnych služieb, a v prípade niektorých krajín z dôvodu malej vzorky ľudí. Prieskumná vzorka Slovenskej republiky pozostávala z 1 259 žien a 764 mužov, ktorí mali v roku 2009 viac ako 65 rokov.

* Súčet týchto hodnôt nemusí súhlasiť s hodnotou strednej dĺžky života z dôvodu zaokrúhľovania

Publikácie a správy týkajúce sa strednej dĺžky života v zdraví na Slovensku

- Meszaros J. Ako dlho žije populácia Slovenskej republiky v zdraví? [For how long the population of the Slovak Republic live in health?]. *Slovenská štatistika a demografia*. 2007 (1-2): 133-140.
- Jagger C., Gillies C., Mascone F., Cambois E., Van Oyen H., Nusselder W.J., Robine J.-M., EHLEIS team. Inequalities in healthy life years in the 25 countries of the European Union in 2005: a cross-national meta-regression analysis. *The Lancet*. 2008; 372(9656):2124-2131.
- Jagger C., Robine J.-M., Van Oyen H., Cambois E. *Life expectancy with chronic morbidity*. In: European Commission, editor. *Major and chronic diseases - report 2007*. Luxembourg: European Communities; 2008. s. 291-304.

Stredná dĺžka života (LE) a zdravé roky života (HLY) vo veku 50 rokov v rokoch 2005 a 2009 podľa pohlavia; údaje použité zo štatistiky SILC EU25 2005 a SILC EU27 2009

Zverejnením prvých hodnôt HLY všetkých členských štátov EU25 pre rok 2005¹ sa poukázalo na vzťah medzi HLY a strednou dĺžkou života (LE) v 50. roku života. Tieto grafy zobrazovali skupinu východoeurópskych krajín s veľmi nízkou hodnotou LE a HLY u mužov a žien; grafy tiež ukazovali veľkú skupinu krajín s veľmi podobnými hodnotami LE, avšak s výrazne odlišnými škálami HLY, táto situácia bola viditeľná obzvlášť u mužov. Do roku 2009 sa udialo viacero zmien, spomenieme najmarkantnejšie:

- U žien sa vytvorila veľká skupina krajín s veľmi podobnými hodnotami LE, no s výrazne odlišným

rozsahom HLY. Za niekoľko rokov nastali v oblasti údajov HLY iba mierne zmeny.

- V prípade mužov sa veľká skupina s podobnými hodnotami LE z roku 2005 rozptýlila, čo dokazuje, že v týchto krajinách bol vývoj ukazovateľa LE rozdielny.
- Zahnutím Bulharska a Rumunska do zisťovania v roku 2009 sa viac zvýraznili skupiny s nízkymi a vysokými hodnotami LE u mužov aj žien, aj keď v rámci týchto skupín sa hodnoty HLY výrazne odlišujú.

¹ Jagger et al. The Lancet. 2008;372:2124-31

Bližšie informácie o spoločnom projekte systému EHLEIS

Súčasný spoločný projekt európskeho zdravotného informačného systému EHLEIS a systému EurOhex (www.eurohex.eu) je financovaný 10 členskými štátmi, Európskou komisiou, Generálnym riaditeľstvom pre zdravie a ochranu spotrebiteľa (DG SANCO) a dvomi francúzskymi inštitúciami: ministerstvom zdravotníctva a národným fondom solidarity pre autonómiu CNSA. Pri tomto projekte ide o spoluprácu inštitútov nasledovných krajín: Belgicka (Vedeckého inštitútu verejného zdravia – ISP-WIV), Českej republiky (Ústavu zdravotníckych informácií a štatistiky ČR – UZIŠ ČR), Dánska (Dánskej národnej rady pre zdravie – SST, hospodárskeho inštitútu Economic Council of the Labour Movement – AE, Univerzity južného Dánska – IPH, Kodanskej univerzity – UCPH), Francúzska (Národného inštitútu zdravia a lekárskeho výskumu – INSERM, Národného inštitútu pre demografické štúdie – INED, Regionálneho strediska na boj proti rakovine – CRLC, Univerzity v Montpellier 2 – UM2), Nemecka (Výskumného ústavu Roberta Kocha – RKI, inštitútu pre výskum demografických zmien v Rostocku – UROS), Grécka (národného štatistického orgánu – HSA), Talianska (Univerzity La Sapienza – DSSEAD), Holandska (Erasmusovho lekárskeho centra – EMC, Národného inštitútu pre verejné zdravie a životné prostredie – RIVM, štatistického úradu – CBS), Švédska (Švédskej národnej komisie pre zdravie a sociálnu starostlivosť – SoS/NBHW) a Spojeného kráľovstva (Národný štatistický úrad – ONS, Univerzity v Newcastle – UNEW). Cieľom spoločného projektu systémov EHLEIS a EurOhex je poskytnúť centrálné zariadenie na koordinovanú analýzu, interpretáciu a šírenie ukazovateľov strednej dĺžky života, ako aj dĺžky života v zdraví a tým obohatiť kvantitatívne údaje o živote európskeho obyvateľstva o kvalitatívny rozmer. Podrobnejšie informácie o spoločnom projekte nájdete na stránkach www.eurohex.eu a www.healthy-life-years.eu.